

ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

УДК 332.1

JEL Classification O 31, L 60

Берестецька О.М.

асистент

E-mail: elenkakuziv@gmail.com

кафедра економічної кібернетики

*Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Тернопіль, Україна*

СТИМУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ ЗАХІДНОГО РЕГІОНУ УКРАЇНИ

Анотація

У статті розглядаються проблеми інноваційного розвитку підприємств текстильної промисловості західного регіону України. Досліджено досвід функціонування індустріальних парків у зарубіжних країнах, виділено особливості організації, проблеми та перспективи розвитку технопарків в західному регіоні України. Розуміння конкурентних переваг нових виробничих систем і активне формування регіональних інноваційних кластерів відкриває перед регіонами нові перспективи динамічного економічного розвитку.

В контексті дослідження здійснено вивчення зарубіжного досвіду, проблем та перспектив щодо формування розвиненої інноваційної інфраструктури текстильної промисловості: створення технологічних парків, індустріальних парків та кластерів в Україні. Запропоновано вивчати досвід передових країн світу в організації текстильного кластеру, що може позитивно вплинути на конкурентоспроможність країни.

***Ключові слова:** інновації, індустріальний парк, технопарк, кластер, конкурентоспроможність регіону, західний регіон.*

Вступ. Важливим напрямком підвищення ефективності роботи текстильної промисловості в Україні є активізація інноваційної діяльності, головним завданням якої є використання результатів наукових досліджень і розробок на підприємствах галузі з метою виробництва конкурентоздатної продукції для подальшої ефективної її реалізації на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Сучасний стан інноваційної діяльності в текстильній промисловості свідчить про незначне використання підприємствами інновацій в виробничій діяльності, застосування застарілої техніки та відсутність нових технологій, що негативно відображається на конкурентоздатності промислової продукції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам розвитку технопарків приділяли увагу вчені та економісти. Зокрема, Антіпов І.В. аналізував вплив технопарків на інноваційний розвиток, Шишкін О. висвітлював основні проблеми українських технопарків [1, 6]. Дослідженням проблеми функціонування кластерних утворень займалися М. Портер, Д. Крисанов, С. Соколенко, О. Тищенко, А. Бутенко, В. Дубовик, О. Кузьмін, Н. Мікула, Л. Чернюк., Д. Клиновий., Л. Родіонова та інші науковці.

Мета. Головною метою статті є вивчення зарубіжного досвіду, проблем та перспектив щодо формування розвиненої інноваційної інфраструктури текстильної промисловості: створення технологічних парків, індустріальних парків та кластерів в Україні.

Методологія дослідження заснована на структурному аналізі стимулювання інноваційного розвитку текстильної промисловості західного регіону України та зіставленні їх із параметрами зарубіжних країн. Такий підхід дозволяє визначити місце інноваційної діяльності в текстильній промисловості і сформулювати відповідний дієвий кластер.

Результати. Інноваційна діяльність на сучасному етапі розвитку є одним з найважливіших системних чинників економічного зростання і підвищення конкурентоспроможності інноваційної продукції.

Класик неоекономічної теорії Йозеф Шумпетер в своїй праці «Теорії економічного розвитку» пов'язав розвиток з «новими комбінаціями»:

- нове, тобто ще невідоме у сфері споживання, благо або нову якість відомого блага;
- новий, більш ефективний метод виробництва відомої продукції, не пов'язаної з науковим відкриттям;
- відкриття нових можливостей збуту відомої продукції;
- відкриття нових джерел сировини або виробництва напівфабрикатів;
- реорганізація виробництва, яка призводить до підриву якоїсь усталеної в ньому монополії [4, с.101].

Всі ці комбінації пізніше він назвав одним словом «інновація». Сьогодні існує дуже багато визначень терміну «інновація», які відображають погляди їх авторів на дане поняття. Зрозуміло, що результатом є нові технології, види продукції, послуги, організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного характеру, які сприяють їх просуванню на ринок і в даний час є ключовим фактором розвитку сучасних підприємств.

Однією з головних підгалузей легкої промисловості є текстильна. У західних областях України є бавовняний комбінат у Тернополі, ткацькі фабрики у Чернівцях, Івано-Франківську, Луцьку. Традиційною галуззю текстильної промисловості є вовняна, яка здійснює первинну обробку вовни, виготовляє пряжу та вироби з неї. Фабрики цієї галузі розміщені у Дунаївцях (Хмельницька обл.). Доволі великого поширення набуло виробництво килимів і килимових виробів з вовни та синтетичних волокон. Підприємства розміщені в деяких міських поселеннях Прикарпаття (Косів, Криворівня, Коломия) і Закарпаття. Важливого значення для України набула лляна промисловість. Переробляють цей ресурс на Рівенському льнокомбінаті.

Розміщення промислових підприємств залежить від трьох чинників: сировинного, працересурсного та споживчого. Так, підприємства текстильної

промисловості орієнтовані на всі ці чинники, а ще існує велика залежність від надходження імпоротної сировини. Саме це і є найважливішою проблемою бавовняних підприємств, що зменшує значні потенційні можливості галузі.

Спад промислового виробництва, відсутність обігових коштів, низька прибутковість підприємств призвели до дисбалансу їх потреб у новій техніці, технологіях та можливостях фінансування.

Важливою проблемою українських виробників легкої промисловості залишається стан внутрішнього ринку, на якому присутні товари тіншового виробництва і імпорту, а також товари "Second Hand"

В усіх галузях потрібно удосконалювати старі і створювати нові технології виробництва, механізувати й автоматизувати виробничі процеси, освоювати матеріали з поліпшеними технологічними й експлуатаційними можливостями.

Одним з дієвих сучасних важелів формування розвиненої інноваційної інфраструктури є створення технологічних парків, індустриальних парків та кластерів.

Індустриальні та технологічні парки мають спільний парковий принцип організації діяльності, але їхні функції є принципово відмінними. Так, якщо технологічні парки орієнтовані на розвиток наукових досліджень і розроблень та виведення інноваційних продуктів на ринок, тобто їхню комерціалізацію через «посів» стартапів та інкубацію інноваційних швидкозростаючих технологічних бізнесів, то індустриальні парки фокусуються на забезпеченні подальшого розвитку бізнесів і «розширенні діяльності» стартапів шляхом надання підприємствам – резидентам парку доступу до необхідної промислової, транспортної, виробничо-складської, адміністративної та соціальної інфраструктур [7, с.22].

Технопарк – науково-інноваційний центр, територіально виділений комплекс, який об'єднує в собі організації, фірми, об'єднання, що охоплюють весь цикл здійснення інноваційної діяльності від генерації нових ідей до випуску і реалізації наукоємної продукції. Технопарк заснований на базі провідних університетів, інших наукових організацій, включає сервісні і виставочні комплекси, фірми.

Практика створення технопарків, приносить великі переваги містам і цілим країнам. Крім можливості розробляти і застосовувати інновації на даному виробництві створюються нові робочі місця, розвивається підприємництво, що у свою чергу також означає додаткові надходження до бюджету і можливість для мешканців працювати вдома.

Однак створення та організація технопарків стикається з серйозними проблемами. Сьогоднішня ситуація ставить питання про аналіз помилок, які призвели до згорання технопарків або неможливості їх функціонування як в умовах держави, так і на регіональному рівні. Необхідно прийняти кардинальні заходи щодо нормалізації роботи технопарків, вдосконалення нормативно-законодавчого регулювання їх діяльності та посиленого фінансування з бюджету.

Промислові (індустріальні) парки відносять до вільних економічних зон другого покоління – промислово-виробничих зон. Такі зони створюються або за територіальним принципом, коли виділяється окрема територія, на якій запроваджуються спеціальні пільгові умови господарської діяльності, або за функціональним принципом - на підприємства, що спеціалізуються на певних видах діяльності [7, с.22].

Створення та функціонування індустриальних парків здійснюється з метою забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури [2].

Перший індустриальний парк було створено у 2000 році, а 7 — створені

у 2018 році. Зокрема, за даними Мінекономрозвитку по всій Україні працює 46 індустріальних парків, 16 із яких не включені до Реєстру індустріальних (промислових) парків.

Вагомого значення для підприємств, що працюють в індустріальному парку України, набули ряд податкових і законодавчих пільг, що важливо для нинішнього виробника:

- звільнення від податку на прибуток на перші п'ять років і на 50% в наступні п'ять;
- звільнення від ввізного мита на обладнання й устаткування;
- розстрочення сплати ПДВ на 60 днів на ввезення обладнання і устаткування;
- податкові пільги з боку місцевої влади (без гарантії);
- гарантії на 15 років відсутності погіршення податкових умов.

В наш час в західному регіоні України розроблена Програма створення та розвитку індустріального парку «Хмельницький», функціонування якого представлятиме текстильне виробництво, ткацьке виробництво, виробництво одягу та інших текстильних виробів, виробництво електричного устаткування і агропереробка, виробництво харчових продуктів переробка та консервування фруктів та овочів, борошномельно-круп'яної промисловості та інших харчових продуктів.

Передбачається, що створення індустріального парку сприятиме формуванню сучасних екосистем бізнесу та інновацій, що стануть рушійною силою економічного прогресу міста та будуть сприяти створенню умов і можливостей для впровадження моделей інклюзивного розвитку.

Загалом, з міського бюджету заплановано виділити 3 млн грн на реалізацію заходів цієї Програми та надано дозвіл на розробку проектів землеустрою щодо відведення 52 га землі під індустріальний парк [5].

З досвіду зарубіжних країн, перед створенням індустріального парку в Україні необхідно:

1. Знати потенційних інвесторів та їхні потреби;
2. Провести аналіз впливу приходу інвестора зовнішнім незалежним дослідницьким центром;
3. Оцінити можливий вплив діючих законів;
4. Врахувати доступ до залізничної колії, енерго-, водо- та газопостачання;
5. Розраховувати на низький податковий тиск, причому не для індустріальної зони, а для регіону в цілому. Таким чином, податковий тягар припадає рівномірно для усіх виробничих підприємств.

Кластер – це новий ефективний спосіб і система взаємодії, постійного ділового спілкування територіально і економічно споріднених учасників виробничого процесу заради отримання кожним із них сукупного синергетичного комерційного результату.

За визначенням Майкла Портера, основоположника теорії кластеризації, кластер – це група географічно взаємопов'язаних компаній і пов'язаних з ними організацій, що діють в певній сфері, характеризуються спільною діяльністю та взаємодоповнюють одна одну [8, с. 258]. У ході своїх досліджень автор виявив, що найбільш конкурентоспроможні транснаціональні компанії зазвичай не розкидані безсистемно по різних країнах, а мають тенденцію концентруватися в одній країні, а часом навіть в одному регіоні країни.

Це пояснюється тим, що одна або кілька фірм, досягаючи конкурентоспроможності на світовому ринку, поширюють свій позитивний вплив на найближче оточення: постачальників, споживачів і конкурентів. А успіхи оточення, в свою чергу, впливають на подальше зростання конкурентоспроможності даної

компанії [3, с. 83].

При створенні продуктивних кластерів необхідно вибрати види продукції, що відповідають наступним критеріям:

- займають значну частку у загальному обсязі виробництв продукції даного виду економічної діяльності у регіоні;
- наявність невеликої кількості крупних виробників у регіоні;
- географічна концентрація виробників.

Таблиця 1. Виробники тканин західного регіону України

Код за КВЕД-2018	Групи та класи виробництва тканин	Найбільші виробники
13	13.10 Підготування та прядіння текстильних волокон	ВАТ «Текстерно», м.Тернопіль ПП Текстиль Тернопілля, м.Тернопіль ТОВ Тканини Поділля, м.Дунаївці
	13.20 Ткацьке виробництво	ТОВ САН-ТЕКС, м.Хмельницький ПРАТ «Едельвіка», м.Луцьк ТзОВ «АРКАТ», м.Чернівці ТзОВ «Деталі текстилю», м.Івано-Франківськ ПП Текстиль Тернопілля, м.Тернопіль ТОВ Тканини Поділля, м.Дунаївці ТОВ Лутекс, м.Луцьк
	13.30 Оздоблення текстильних виробів	ВАТ «Текстерно», м.Тернопіль
	13.96 Виробництво інших текстильних виробів технічного та промислового призначення	ПП Текстиль Тернопілля, м.Тернопіль
	13.92 Виробництво готових текстильних виробів, крім одягу	ПП Текстиль Тернопілля, м.Тернопіль

Згідно таблиці 1 можна зробити висновок щодо можливого створення текстильного кластеру в західному регіоні, в який би ввійшли діючі сьогодні підприємства, що виробляють тканини. Здійснюючи свою діяльність вони змогли б:

- зменшити витрати, пов'язані з веденням переговорів, укладанням контрактів, витрати на маркетингові дослідження;
- налагодити ефективну систему постачання сировини;
- організувати збут продукції;
- зосередити увагу на розвитку інновацій;
- підвищити конкурентоспроможність продукції, кожного учасника кластеру та регіону в цілому.

Інноваційний кластер формує певну систему поширення нових знань і технологій, забезпечує прискорення процесу трансформації винаходів в інновації, а інновацій у конкурентні переваги, розвиток якісних стійких зв'язків між всіма його учасниками. Виникнення таких кластерів – закономірний процес при наявності спільної наукової та виробничої бази. Кластер включає в себе компанії, які і кооперуються, і конкурують один з одним.

Висновки і перспективи. При дослідженні даної теми є зрозумілими перспективи розвитку кластерів, індустріальних та технопарків, які сприяють розвитку інноваційної інфраструктури текстильної промисловості. Але все ж існують перешкоди, а саме:

- відсутність досконалої законодавчої бази щодо формування кластерів та технопарків;
- недосконалість механізмів реалізації правових норм і правил відносно регіональних ініціатив;
- недосконала або дуже незначна державна підтримка розвитку інноваційних

систем;

– низька мотивація до спільної діяльності учасників інноваційних систем та нечітке планування діяльності.

При детальному вивченні досвіду передових країн світу в організації кластерів ці перешкоди можна подолати і розпочати створення текстильного кластеру в західному регіоні України, що може позитивно вплинути на конкурентоспроможність країни.

Список використаних джерел

1. Антипов І. В. Інноваційний розвиток національної економіки в контексті створення інноваційних інфраструктур в освітній галузі. Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. 2010. Випуск 148. С. 1-8.

2. Закон України про «Індустріальні парки». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>

3. Чернюк Л.Г., Клиновий Д.В., Швець П.А., Троян В.Л., Петровська І.О., Ярош О.М. Конкурентоспроможність регіонів України (методологія і практика). За науковою редакцією д.е.н., проф. Л.Г. Чернюк. К.: РВПС України НАН України, 2010. 108 с.

4. Меєрович М. И., Шрагин Л. И. Технология творческого мышления. Минск: Харвест, М.: АСТ, 2000. 432с.

5. Стало відомо, які напрямки інвестицій можна буде розвивати в індустріальному парку Хмельницького. URL : <https://ngp-ua.info/2018/03/35814>

6. Шишкин Олег. Украина сейчас выбирает между движением к развитой экономике и падением к зависимой. URL : <https://ngp-ua.info/2018/03/35814>.

7. Підоричева І., Осадча Н. Перспективи спрощення законодавства з питань формування та розвитку в Україні паркових утворень. Віче. 2015. № 18. С. 21-26.

8. Портер М. Конкуренция: Пер. с англ. М.: Издательский дом „Вильямс”, 2005. 608 с.

Дата надходження статті до редакції: 27.09.2018

Рецензування: 04.11.2018 Прийняття в друк: 24.11.2018

Berestetska O.M.

assistant

E-mail: elenkakuziv@gmail.com

department of economic cybernetics

Ternopil Ivan Puluji National Technical University

Ternopil, Ukraine

STIMULATION OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF TEXTILE INDUSTRY OF THE WESTERN REGION OF UKRAINE

Abstract

The article deals with the problems of innovative development of the textile industry enterprises of the western region of Ukraine. The experience of functioning of industrial parks in foreign countries is investigated, features of organization, problems and prospects of development of industrial parks in the western region of Ukraine are highlighted. Understanding the competitive advantages of new production systems and the active formation of regional innovation clusters opens new prospects for dynamic economic development to the regions.

Studies of foreign experience, problems and perspectives on the formation of a developed innovation infrastructure of the textile industry have been carried out in the context of research: the creation of technological parks, industrial parks and clusters in Ukraine. It is proposed to study the experience of the advanced countries in the organization of the textile cluster, which can positively affect the country's competitiveness.

Keywords: *innovations, industrial park, techno park, cluster, competitiveness of region, west region.*

References

1. Antypov, I. V. (2010). Innovatsiynyi rozvytok natsionalnoi ekonomiky v konteksti stvorennia innovatsiynykh infrastruktur v osvittinii haluzi [The Innovative Development of the National Economy in the Context of Creating Innovative Infrastructures in the Educational Sphere]. *Zbirnyk naukovykh prats Donetskoho derzhavnoho universytetu upravlinnia*. Iss. 148, 1-8 [in Ukr].
2. Zakon Ukrainy pro «Industrialni parky», no. № 5018-VI vid 21.06.2012 r. [The Law of Ukraine on “Industrial Parks” no. № 5018-VI of June 21, 2012] URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.
3. Cherniuk, L.H., Klynovyi, D.V., Shvets, P.A., Troian, V.L., Petrovska, I.O. & Yarosh. O.M. (2010). *Konkurentospromozhnist rehioniv Ukrainy (metodolohiia i praktyka)*. [Competitiveness of the regions of Ukraine (methodology and practice)]. Kyiv : RVPS Ukrainy NAN Ukrainy [in Ukrainian].
4. Meyerovich, M.I. & Shragin, L.I. (2000). *Tekhnologiya tvorcheskogo myshleniya* [Technology of creative thinking]. Minsk : Kharvest [in Rus].
5. *Stalo vidomo, yaki napriamky investytsii mozhna bude rozvyvaty v industrialnomu parku Khmelnytskoho* [It became known which investment areas could be developed in the industrial park of Khmelnytsky]. URL : <https://ngp-ua.info/2018/03/35814>
6. Shishkin, O. *Ukraina seychas vybirayet mezhdv dvizheniyem k razvitoi ekonomike i padeniyem k zavisimoy* [Ukraine now chooses between moving to a developed economy and falling to a dependent]. URL : <https://ngp-ua.info/2018/03/35814>.
7. Pidorycheva, I. & Osadcha, N. (2015). *Perspektyvy sproshchennia zakonodavstva z pytan formuvannia ta rozvytku v Ukraini parkovykh utvoren* [Prospects for simplification of legislation on the formation and development of parkland formations in Ukraine]. *Viche*. No. 18. C. 21-26 [in Ukr].
8. Porter, M. (2005). *Konkurentsya* [Competition]. Moscow : „Vil'yams”.

Received: September 27, 2018

Revision: November 04, 2018 Accepted: November 24, 2018